

הרב ישעיהו הרצל: תקיעה בשופר, מדוע

כמו למשל: „כר ה' עליון גרא, מלך גדול על כל הארץ... עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר" (ב) תקיעת השופר, מטרתה לעורר את זכויות האבות ולהזכיר ברגעים אלה פנים נוספת את סיפור עקידת יצחק ואת עמידתו בנסיון של אברהם אבינו. כפי שאמרו חכמינו ז"ל: „אמר הקדוש ברוך הוא; תקעו לפני בקרן של איל כדי שאזכור להם עקידת יצחק בן אברהם ויעלה זכרונם לפני" (ג) התקיעה בשופר מזכירה או מעמד הר סיני, כאשר הכריז העם למרגלות ההר פה אחד: „נעשה ונשמע" כפי שאנו אומרים בתפילת „מוסף" של ראש השנה „אתה גלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם... בהגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות... בקולות וברקים עליהם גלית ובקול שופר עליהם הופעת".

רבנו סעדיה גאון מנה עשרה טעמים לתקיעת השופר, את השלושה שהזכרנו ועוד שבעה טעמים נוספים, ביניהם: טבע השופר הוא להרעיד את נימי הלב ככתוב: „אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו". ובראש השנה בשמענו את תקיעת השופר מתמלא לבבנו פחד וחוזרים אנו בתשובה. ועוד, קול השופר מזכיר לנו את קיבוץ גלויות שיהיה בעת ביאת המשיח, ככתוב: „והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובא האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים" ואנו מתפללים שיום זה יהיה במהרה בימינו ממש.

סדר תקיעת שופר

לפני תקיעת שופר מברך התוקע, שהוא בעצם מייצג את כל אחד ואחד מאתנו, שהרי חובת התקיעות היא על כולנו, שתי ברכות: (1) ברוך אתה ה' אלו קינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצוונו לשמוע קול שופר. (2) ברכת שהיינו, ואנו הציבור צריכים לכוון לצאת ידי חובתנו בברכות ותקיעות אלו, ומשום כך אסור להפסיק בדיבור וכדומה בין הברכות עד לאחר גמר התקיעות, פרט לעניית אמן.

יש הנוהגים לומר לפני תקיעת שופר, את הפרק מ"ז מספר תהילים, בנוסף לכך אומרים גם את שבעת הפסוקים: מן המיצר קר אתי, ה' ענני במרחב, ה' קולי שמעה כחסדך... ראש דברך אמרת... ערב עבדך לטוב... שש אנכי על אמרתך... טוב טעם ודעת למדני... נידבות פי רצה: נא ה'... ששת הפסוקים האחרונים בניינים בשיטת האקרוסטיכון, וראשי תיבותיהם מצטרפים למלים: „קרע שטן" - רמז ברור לכוחה של תקיעת שופר לסגור את פי

המעמד המרשים, המרגש והעיקרי של ראש השנה הוא „תקיעת שופר", בשעה שהתוקע עומד על בימת הקריאה - שם קוראים בתורה-שבבית הכנסת ותוקע את תקיעת השופר... וכלשון חכמינו ז"ל: „מצוות היום ראש השנה בשופר, כי עיקר ייחודו של ראש השנה כיום הדין בא לביטוי במצוות תקיעת השופר, העומדת במרכז היום הקדוש, כמפורש בתורה (ויקרא כג'כד): „בחדש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש".

משינוי לשון הכתוב בספר במדבר (כ"ט"א): „ובחדש השביעי... יום תרועה יהיה לכם", למדנו כי ישנן כאן שתי הגדרות לתקיעת שופר בראש השנה: „יום תרועה" ו„זכרון תרועה". „יום תרועה" מוסב על ראש השנה כשחל ביום חול, אז הלא, תוקעים בשופר... וזכרון תרועה" מוסב על ראש השנה שחל בשבת, אז אין את תוקעים בשופר, והיום מהווה זכרון תרועה בלבד. השנה, שני ימי החג של ראש השנה חלים בימי חול, נזכה לשמוע את קול השופר כפשוטו, „יום תרועה יהיה לכם".

מטעמי המצווה

הרמב"ם ז"ל מונה מספר טעמים למצוות תקיעת השופר, ביניהם: (א) תקיעת השופר מציינת, כי ביום זה ממליכים אנו את הקדוש ברוך הוא למלך על כל הארץ; כי דרכם של מלכים, שעלו על כס המלוכה, היה לציין את המאורע בתקיעת שופרות. ואכן, תקיעת השופר כמבשרת מלכות ה' בעולמו, באה לביטוי בפסוקים רבים הנאמרים בתפילות ראש השנה

תקיעה בחנות הקטנה, נבנסים, ממשכים, מרימים, מניחים על שפתיים לבדיקת הפיה, נושמים עמוק ותוקעים. כל אחד תקיעה ישונה תלוי באיש ובעיקר בעדה. „אומרים שתקיעה זו חכמה" טוען בר ששת, „לא יודע למה, זה כמו חזנות. אני ואבי יודעים לתקוע בכל שופר,

נעשה הדבר, שוב סוד מקצועי. הפיה שונה בעדות השונות אשכנזים ספרדים, תימנים - ומתאמת לקולו של השופר הרצוי על אותה עדה. האשכנזים אוהבים שופר בעל קול בכיני, הספרדים מעדיפים קול עבה „בעל בית", כפי שמגדיר זאת בר ששת ואילו התימנים אוהבים שופר שקול תקיעתו מעורר אימים. אם השופר נעשה בהזמנה מיוחדת (ויש כאלה), אזי נעשית הפיה במותאם לפי התוקע.

ועכשיו מגיע החלק הקשה ביותר, שהוא היישר. הקרן מגיעה כשהיא מפותלת מאד ויש ליישרה. שופר לאשכנזים, ישר בתחילתו ומפותל בסופו. כתוב ששופר ימני (שופר כפוף לימין) מהודר יותר. יש המפרשים, שימינו של האילן שהוא שמאלי בתקיעה. ויש אומרים ימני בתקיעה. בכך בעצם נפתרה הבעיה הכל הולך. בעדות ספרד, מעדיפים קרן ישרה, הפונה כלפי מעלה. בר ששת מנמק זאת בכך, שבעבר נאסרה על היהודים נשיאת שופר ותקיעה והיה צורך להכריח את השופר, כשהוא „תקוע" בחגורת המיכנסיים ועל כן, מסיבות פראקטיות, עליו להיות ישר. עניין של הרגל. מה שכן, שופר ישר עולה פי שלושה משופר מפותל, מאחר והדבר דורש תהליך חימום מיוחד במינו (שוב סוד מקצועי) שהוא מסובך מאד והבלאי בו גדול (כל שופר שני נשבר). תהליך החימום צריך להיעשות בקפידה, מסבירים כאן. כשהקרן מגיעה לנקודת חום מסוימת, ניתן לכופף אותה. וזכה היא מתקררת הרי שהיא חזקה כפלדה אבל חוסר תשומת לב לשבריר שניה וחום גבוה מדי, גורמים לקרן להתרכב עם חמצן והתוצאה התפוררות הקרן לאפר.

לסיום, משייפים את הקרן (הפעם במכונה) עד שהיא נעשית מבויקה וחלקה ומשכים אותה בשמן כבשים (שהיה מימינו) יש המזמינים שופר מהודר יותר ועליו חריטה של סמל יהודי, כמו: מגן דוד או מנורה. משום הדרך מיצווה, נהגו בימי הביניים לצפות את השופר בזהב או כסף וכן לצבעו בגווני רבים, אולם דעת חכמים לא היתה נוחה מזה, מחשש שנוי קולו של השופר. החכמים התירו לחקוק בן פסוקים, אותיות או צורות (מתוך שולחן ערוך).

גם בשופרות יש ויש אלה המוזמנים ע"י החנויות, הם פשוטים מאוד. לא כדאי להשקיע, אומר בר ששת כי לא מוכנים לשלם. את אלה שהם עושים למכירה בחנותם שלהם, הם עושים מהודר יותר. לפעמים עושים שופר בהזמנה ואז כדאי להשקיע. „מי שקונה אצלי זה כאילו חתונה. רק המוות יפריד בינינו" מצהיר צבי „לשופר כזה יש אחריות ותמיד אפשר לחזור, לתקן ולשפץ". והמחירים? על מחירים לא אוהבים לדבר, כאן נותנים אומדן כללי. הזולים ביותר, אלה ההולכים לחנויות מתחילים בעשרה שקלים, המהודרים עשויים להגיע למחיר של שלוש מאות שקלים ויותר.

בימים אלה, שלפני ראש השנה, יש תנועה גדולה של בעלי

השטן מלקטרג. בנוסף לפסוקים אלו מסיפים גם את הפסוק „עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר".

מי שאינו יכול ללכת לבית הכנסת ורוצה לשמוע תקיעת שופר, יכול לשמוע (ביום ר"ה) מן הבוקר - משעת נץ החמה עד שקיעת החמה.

חכמינו ז"ל הפליגו מאד בגודל חשיבות קיום מצוות תקיעת שופר, ומשום כך חשוב להשתדל שכל יהודי ויהודי יקיים מצווה חשובה זו. מכאן גם המקור למנהג של חסידו חב"ד בארץ ובתפוצות לזכות את כל ישראל (בין יתר המצוות) בשמיעת קול השופר, אם זה בבתי זקנים, בתי סוהר, בתי רפואה וכדומה...

תקיעות מסוג אחר

ישנו עוד סוג תקיעות... מזבן שאין כוונתו כאן לסוג כזה שאין בה ריח של מצווה או מסורת (כדוגמת התקיעות של עובדי התעשייה האווירית...) אלא אין בה את מצוות התורה - בתור אחת ממצוות התורה. לדוגמה: התקיעות שתוקעים בחודש אלול שמקורן „מנהג ישראל" (ידוע שגם מנהג ישראל תורה היא, רק מזבן שמצווה המפורשת בתורה המורה היא יותר...). עיקר סיבת המנהג הוא כדי להתעורר בתשובה בעריכת חשבון נפש אמיתי לפני היום הדין, „ראש השנה" הבא עלינו לטובה. מעין זה הוא הדבר לגבי תקיעות שופר ביום תענית ציבור קבוע (לע"ע) או בעת צרה ר"ל שזועקים ומשועים לה, (ראה בספר במדבר י"ט"ו).

תקיעת שופר בנעילה

ביום הכיפורים אחר תפילת נעילה - עם צאת הכוכבים - תוקעים בשופר תקיעה גדולה אחת (ויש הנוהגים לתקוע תקיעה, שברים, תרועה ותקיעה...) ואומרים: „לשנה הבאה בירושלים". לתקיעת שופר זו מספר טעמים, ביניהם: סימן לסילוק השכינה שרתה עמנו ביום הקדוש הזה, כמו שנאמר: „וזה אלקים בתרועה ה' בקול שופר", ועוד אמרו: שזוהי תרועת צחצחן שניצחנו את השטן בדין ויצאנו זכאים בדין ונמחלו עוונותינו, כחוזרים ממערכי המלחמה לאחר הניצחון, שמריעים ותוקעים. ביום הכיפורים קיבל משה רבינו את הלוחות האחרונים וכשירד מן ההר תקעו בשופרות, לפיכך קבעו תקיעה לדורות. ועוד אמר: שזוהי הכרזה שמוצאי יום הכיפורים הוא יום טוב (חג), ובת קול יוצאת ואומרת: „לך אכול בשמחה את לחמך".

הברכה יהי רצון שנזכה לשמוע קול שופר בהכללת כל הכוונות הטובות הרצויות ובכך נזכה לפעול ישועות ונחמות לנו ולכל ישראל, והעיקר, שתבוא הגאולה על כלל ישראל בקרוב ממש ואז נשמע את קול שופרו של משיח צדקנו.

אחד מסודות המקצוע. בעולם כיום לא נותרו עושי שופרות וגם בארץ הולך מיספרם ופוחת. עוד מקצוע שנראה כי הוא נעלם אט אט. צבי אינו מאמין שבנו שלו ירצה להמשיך במקצוע. האם יהיה הוא אחרון עושי השופרות?

■ ורדי פרנקפורט

במרוקו ועבר להיפה

וכיצד מכינים את השופר? ראשית, יש להוציא את מח העצמות הקשיח מתוך הקרן. עבודה קשה במיוחד, הדורשת לדברי צבי מיומנות. איך עושים זאת? - סוד מיקצועי, לא מוכנים לגלות אפילו בעזרת מה. שלב שני, לבדוק ולברור את הפסולים. קרן פסולה, היא זו שיש בה נקב, או סדק, החוצים את הקרן ועוברים לחלקה הפנימי. אם הסדק או הנקב חיצוניים בלבד, הקרן כשרה, תיקונים לא עושים כאן כמעט, משום שנאמר שהקרן צריכה להיות „הכל מימינו" כלומר שום חומר זר. לתקן שופר, עם אותו חומר, זה עסק יקר. לכן עושים זאת רק במקרים מיוחדים, בהם אנשים נקשרים לשופר מסויים, אינם מוכנים לוותר עליו ומוכנים לשלם כל מחיר עבור תיקונו. בשלב הבא, מוכנסות הקרניים לתנור על כעין צלחת מסתובבת, שהתקנו בתוכו כדי לעקר את הקרן. הקרן עשויה חומר אורגני ולכן מעדדת לתולעים, שאם יתמקמו בתוכה, ישמידו את הקרן עם הזמן (שלוש שנים בערך). עתה, כשהקרן מעוקרת, מנסרים את הקצה הצר להכנת פיה. קודחים נקב שאורכו כ-5 ס"מ ואחר כך מרחיבים, בעזרת חימום, את הפיה. איך בדיק

יתקע בשופר גדול...